

Hammerfest, 27.-28. februar 2019

Velkommen til «Ung i Finnmark» !

Ei fagsamlingen med fokus på lokalt forebyggende arbeid og trygging av oppvekstforhold i kommunene, med utgangspunkt i Ungdata-resultater

Fagsamlingen arrangeres av Hammerfest kommune og KoRus-Nord

SPOR 2/2018 KONFERANSESPOR

Tradisjonen tro, er høstens SPOR i sin helhet viet innleggene til foreleserne som bidrar under årets "Te ka slags nøtte?".

Apper og verktøy som kan gi god hjelp til endring

Motiverende intervju - innføringskurs i Alta

Spor 2/2018 Konferansespor

Kunnskapsoversikt fra Folkehelseinstituttet om forebygging blant barn og unge

[Se alle saker](#)

VÅRE TILBUD TIL KOMMUNER OG SPESIALISTHELSETJENESTE

Rusmiddelforebygging / folkehelsearbeid

- » Folkehelseplan/ rusmiddelpolitisk handlingsplan
- » Ansvarlig alkoholhåndtering
- » Ungdata
- » Rusmiddelforebygging i skolen
- » HKH Hurtigkartlegging

Tidlig innsats

- » Barn i rusfamilier
- » Bedre tverrfaglig innsats
- » Tidlig inn
- » Motiverende intervju

Rusbehandling

- » BrukerPlan
- » Motiverende intervju
- » Feedback-informerte Tjenester (FIT)
- » Overdose - forebygging av overdoser og overdosedødsfall
- » Samhandling og koordinering
- » Individuell plan
- » Tvangstiltak overfor rusmiddelavhengige

Rusforebygging som del av kommunens folkehelsearbeid

- alkoholbruk blant unge

«Ung i Finnmark», 27.2.19, Bente Evensen, KoRus-Nord

Hovedfokus på alkohol, - det vanligste rusmidlet med dypt rotfeste i Norsk kultur

- Alkohol knyttes til fellesskap, trivsel, feiringer, mat, symbol på voksen
- 80 % av voksenbefolkningen drikker
- Nordmenn over 15 år drikker i gjennomsnitt syv liter alkohol i året
- Menn står for dobbelt så mye av konsumet som kvinner
- 10 prosent av befolkningen konsumerer halvparten av totalkonsumet
- Økning i forbruket i Norge 1990-2008, noe redusert etter det
- Jevn nedgang i ungdoms konsum fra ca 2000-2015, øker noe i 2018
- Stor skadekonto på individnivå, pårørende og samfunn

Alkoholoven

«har som mål å begrense i størst mulig utstrekning de samfunnsmessige og individuelle skader som alkoholbruk kan innebære». (Alkoholoven, 1989, §1-1)

Forebygging handler om å hindre at rusrelaterte problemer oppstår og utvikler seg både på individnivå, for familien og på samfunnsnivå

- Forutsetter ulike strategier og tiltak
- Ikke enkelt å dokumentere effekter av enkeltinnsatser

Omsetning av narkotika i skolegården og rekruttering av 17-åringar til rusmiljøer – hva skal vi gjøre for å forhindre dette?

KJØP OG SALG: I desember fortalte Finnmarken om omsetning av narkotika i skolegården ved den videregående skolen i Sar-Varanger. Foto: Tor Sande

Av Anniken Rensto Sandvik

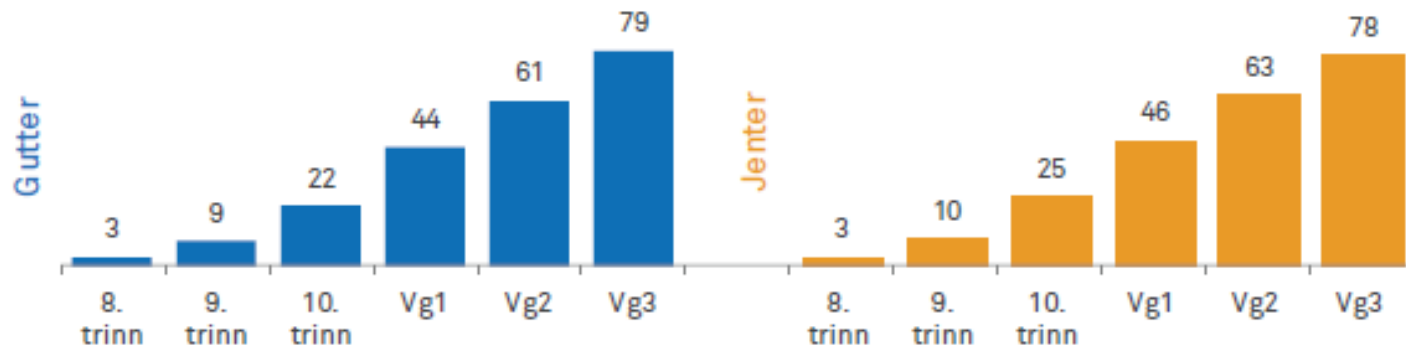
23. februar 2019, kl. 17:48

Å teste ut rus, er en naturlig del av ungdomstiden. Men hvordan forhindrer vi at det går for langt?

«Å teste ut rus, er en naturlig del av ungdomstiden. Men hvordan hindrer vi at det går for langt?»

*Anniken Sandvik, Ifinnmark
23.2.19*

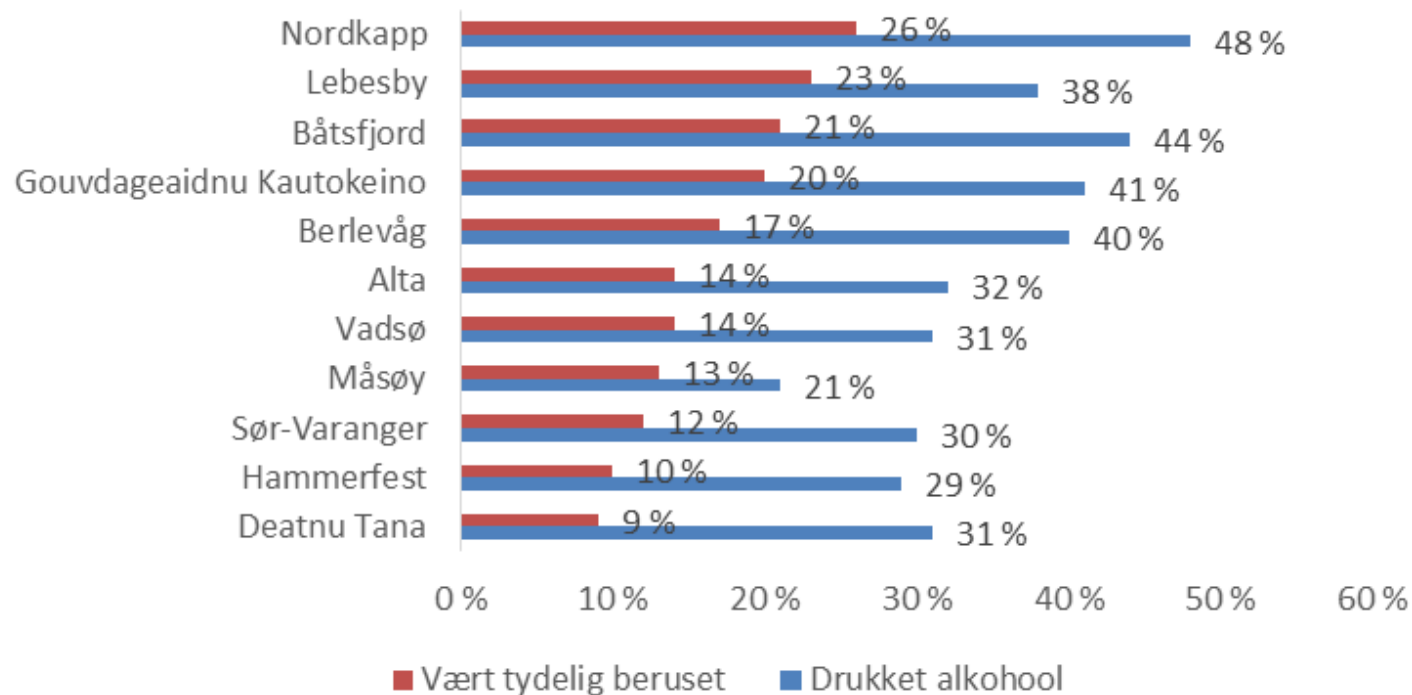
Prosentandel som har vært tydelig beruset siste år
– etter kjønn og klassetrinn

Gjennomsnitt Norge 2016-2018, Bakken: Nasjonal rapport, Nova 2018

Store lokale forskjeller i alkoholbruk blant ungdomsskoleelever i Finnmark

Kommuner i Finnmark 2017-2018

Hvordan unge skaffer seg alkohol, ungdomstrinn

Hvordan får du tak i alkohol? (Prosentandel som har svart 'ja')

Prosentandelen er beregnet blant de som har svart at de har smakt alkohol.

	8. trinn	9. trinn	10. trinn	Antall svar
Kjøper selv i butikk	7	3	4	114
Kjøper smuglervarer eller hjemmebrent	7	3	2	113
Får av venner, eller de kjøper for meg	26	23	49	112
Kjøper på Vinmonopolet	4	3	0	112
Får av foreldrene	0	5	4	112
Tar hjemme	37	30	22	113
Får av andre voksne, eller voksne kjøper for meg	19	15	9	113
Får tak i alkohol i utlandet	4	3	4	112
Lager selv	4	3	0	113
Kjøper på utested	4	3	0	110

På kort sikt

- Fyllekjøring
- Vold og overgrep
- Kriminalitet
- Selvmord
- Ulykker/skader
- Ubeskyttet sex

På litt lengre sikt

- Høyt alkoholforbruk
- Sosiale problemer
- Bruk av cannabis
- Belastning for pårørende

Hvordan forebygge

1. Identifisere risikofaktorer/beskyttelsesfaktorer
 - Ungdata
 - BrukerPlan
 - Annen kunnskap
2. Utvikle/bruke strategier for å redusere risikofaktorer,
 - Eks folkehelseprogrammet
3. Implementere forebyggingsstrategier

➤ **Planarbeid**

Hva vet vi om risiko- og beskyttelse mot rus

Risiko på individnivå (forhold ved ungdommen)

- Kjønn (?)
- Impulsivitet og spenningssøken
- Vonde følelser
- Alkoholforventninger
- Positive opplevelser av alkohol

Risiko i miljøene rundt ungdommene

Foreldre, venner, skole, fritid

- Sosioøkonomisk status, ulike forskningsresultater
- Foreldre som gir alkohol og aksepterer drikking
- Foreldre som rollemodeller
- Dårlig forhold mellom ungdom og foreldre

- Lav skoletrivsel
- Opplevelse av at lærer ikke bryr seg
- Overgang mellom skoleslag

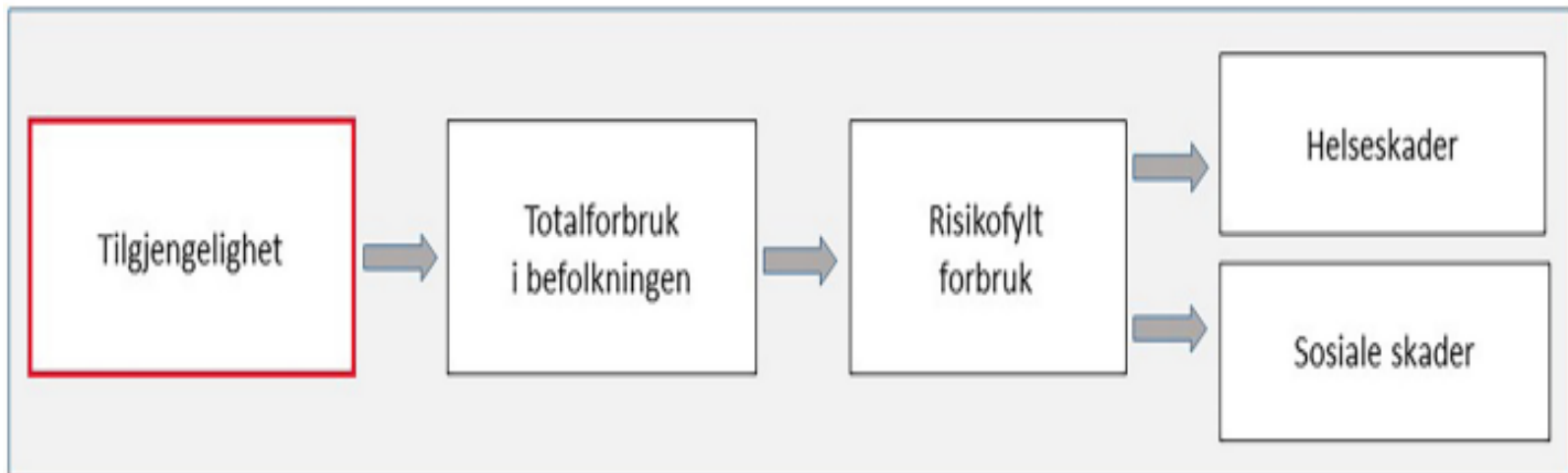
- Venner som drikker
- Nye vennemiljøer

Risiko i lokalsamfunn, nabolag

- Nabolag med ekstrem lav sosioøkonomisk status;
Boforhold, tettboddhet, dårlig organisert nabolag,
Lav grad av tilhørighet
- Tilgjengelighet til alkohol
 - Antall skjenke- og salgssteder og åpningstider
 - Aldersgrenser, pris
 - Sosial tilgang; foreldre, venner, andre

Det er sammenheng mellom tilgjengelighet, totalforbruk, risikofylt forbruk og alkoholrelaterte skader

Figur 1. Forenklet modell over sammenhengen mellom tilgjengelighet, forbruk, helsemessige og sosiale konsekvenser av alkoholbruk.

Alkoholoven

«har som mål å begrense i størst mulig utstrekning de samfunnsmessige og individuelle skader som alkoholbruk kan innebære». (Alkoholoven, 1989, §1-1)

Folkehelseperspektiv i rusmiddelpolitikken:

“kommunene i større grad skal ta ut potensialet i alkoholovgivningingen som en del av arbeidet med å fremme folkehelsen og begrense rusmiddelrelaterte skader (...) og ha folkehelseperspektivet med i sin alkoholpolitikk”

(Folkehelsemeldingen, 2015)

Universell tilnærming gir størst folkehelsegevinst

Forebyggende tiltak: Redusere *tilgjengelighet*

Alkoholovens reguleringer:

- Innførsel av alkohol, Monopolordning, Skjenke- og salgsbestemmelser, tidsrammer, hvilke dager, aldersgrenser, priser, etc
- Loven stiller krav om salgs-/skjenkekontroller

Alkoholoven som virkemiddel **lokalt**

- Antall salgs- og skjenkesteder, arenaer, åpningstider osv.
- Salgs-/skjenkekontroller, Hyppighet og kvalitet. God kontroll har betydning for forbruket, og dermed også skadekontoen

KONTROLLRAPPORT 2017

Resultatene fra mindreåriges forsøk på å kjøpe alkohol i dagligvarebutikker i 2017

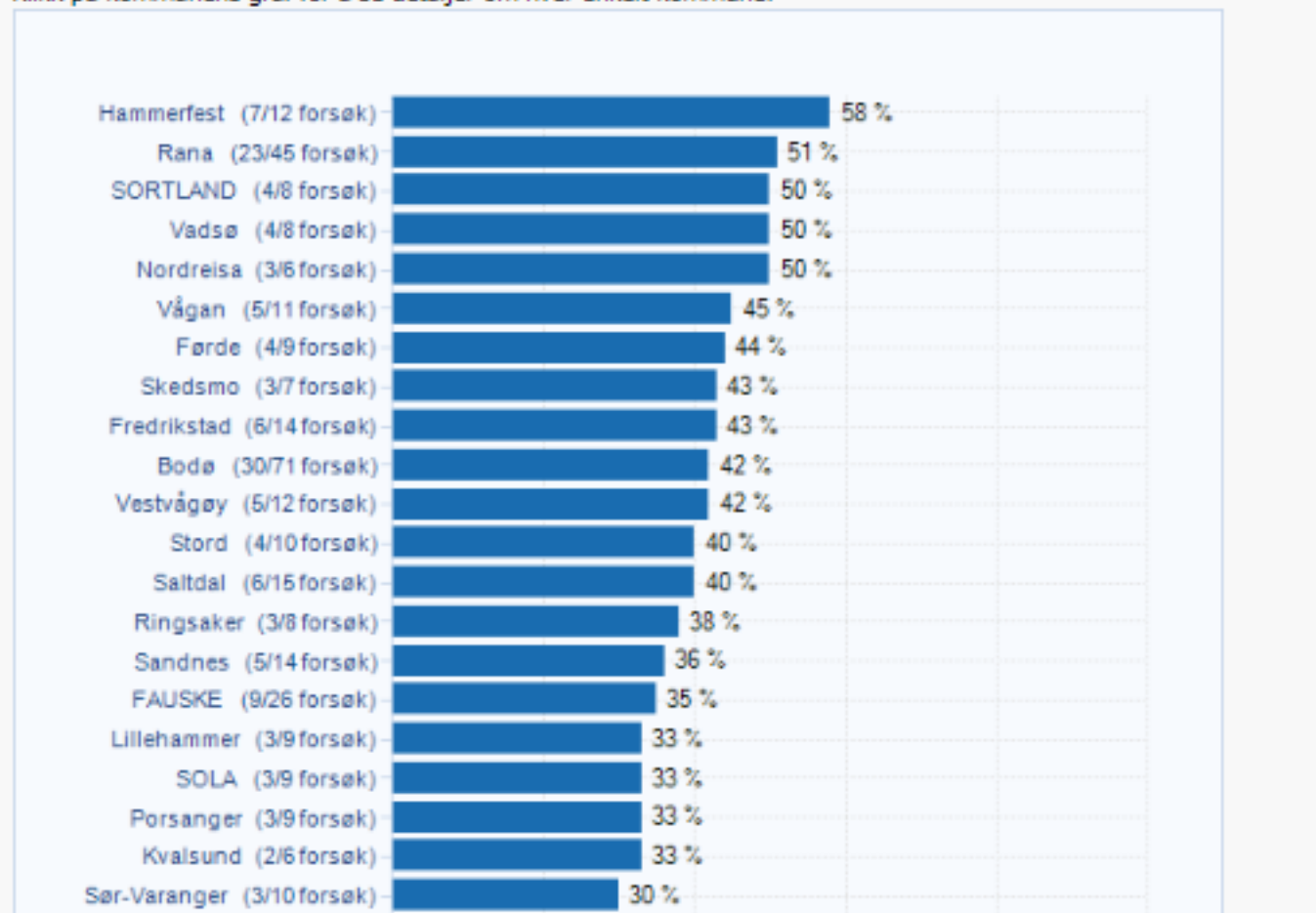
skjenkekontrollen.no

	Butikker som solgte	Butikker kontrollert	%
Akershus	14	80	18 %
Aust-Agder	9	56	16 %
Buskerud	3	13	23 %
Finnmark	24	52	46 %
Hedmark	3	13	23 %
Hordaland	18	91	20 %
Møre og Romsdal	9	31	29 %
Nordland	71	120	59 %
Nord-Trøndelag	6	44	14 %
Oppland	13	62	21 %
Oslo	14	89	16 %
Rogaland	16	68	24 %
Sogn og Fjordane	8	28	29 %
Sør-Trøndelag	-	-	-
Telemark	12	54	22 %
Troms	9	36	25 %
Vest-Agder	11	62	18 %
Vestfold	7	42	17 %
Østfold	10	31	32 %

Kommunemesterskap i dårlig alderskontroll

Her vises rangeringen av hvilke kommuner som i flest eller færrest andel av forsøkene har tillatt salg til mindreårige. Klikk på kommunens graf for å se detaljer om hver enkelt kommune.

Kilde: Juvente.no:

<http://skjenkekontrollen.no/media/4297/kontrollrapport%202017%20web.pdf>

Forebyggende tiltak; - redusere etterspørselen

- Etterspørselsreducerende tiltak fokuserer på *de sosiale normene* knyttet til alkoholbruk.
- Holdningene til alkoholbruk blant unge foreldre og i familien
 - Rusmiddelmissbruk i familien er en risikofaktor.
 - Tydelige regler alkoholbruk er en beskyttende
- Holdninger og praksis blant venner: Å ha venner som drikker er risikofaktor
- Holdninger til alkoholbruk i lokalsamfunnet
 - Høy eksponeringsgrad av rusmidler i nærmiljøet er en risikofaktor.
 - Felles regler mot rusbruk i miljøene til ungdommene har betydning

Helsefremmende tiltak

- Å bygge ressurser
- På de unges arenaer: i familien, på skolen, på fritidsarenaen, lokalmiljøet
- Tilrettelegging for at de unge skal kunne ta sunne valg
- Deltakelse, mestring, utvikling, positive relasjoner
- Meningsfulle aktiviteter (som ikke nødvendigvis er rusforebyggende i seg selv)
- Tilrettelegge for trygge og rusfrie miljøer i lokalsamfunnet

Ungdomsundersøkelser i 1992/1995/1997 viste at svært mange drakk alkohol

De som i liten grad drakk alkohol hadde mye til felles:

- *De drev aktivt med organiserte fritidsaktiviteter*
- *De tilbrakte mer tid med foreldrene per uke*
- *De følte seg sett på skolen*
- *De tilbrakte ikke kveldene utendørs*

Dataene dannet grunnlag for en nasjonal plan på Island.

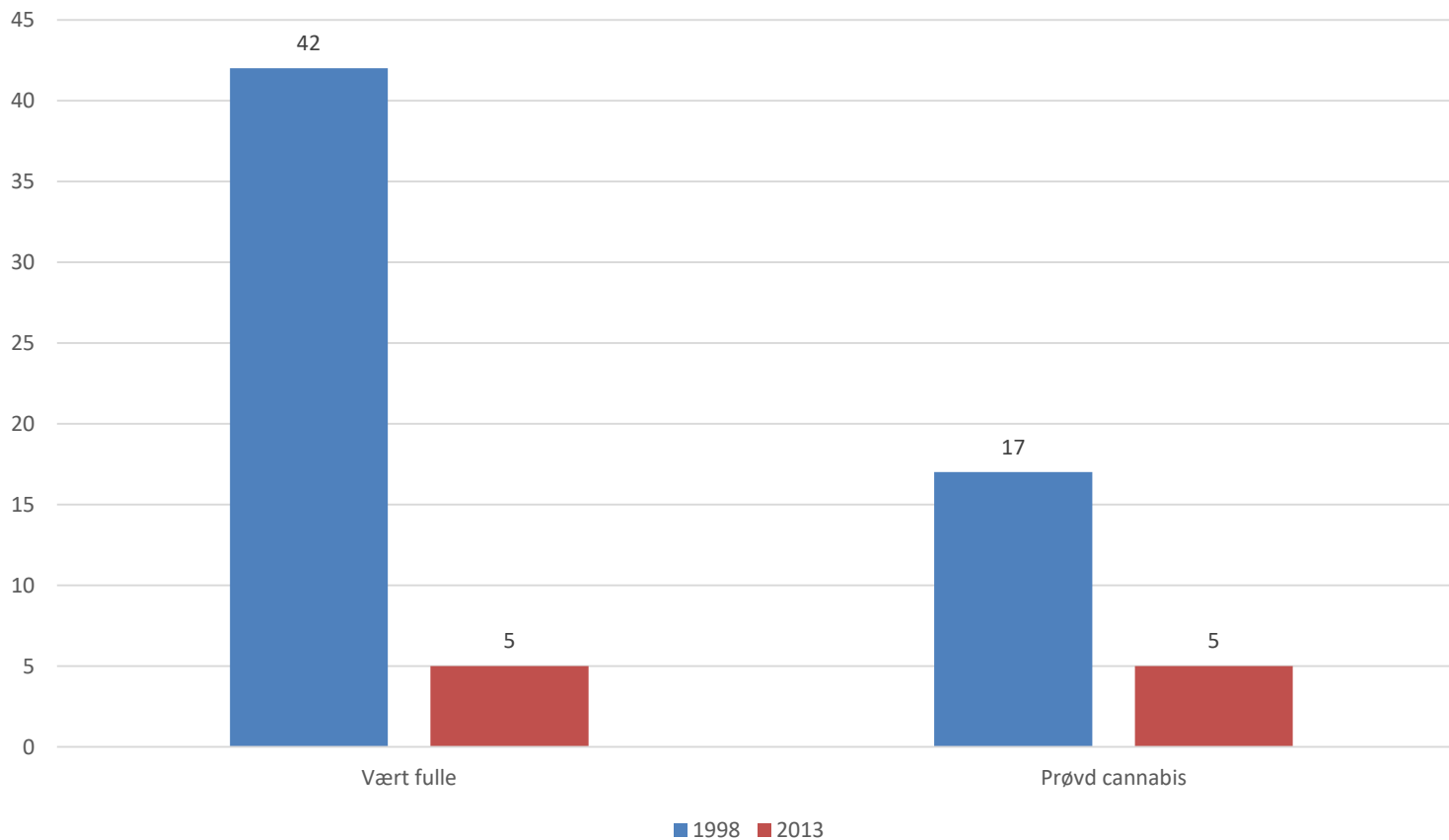
Nasjonal plan med tiltak for å redusere rusbruken blant ungdom på Island

- Høyere aldersgrenser for kjøp av alkohol og tobakk
- Foreldreorganisasjoner - styrking av bånd mellom foreldre og skole
- Foreldre oppfordret til å bruke tid sammen med ungdommene
- Avtaler med foreldrene om å ikke kjøpe alkohol til barna
- Avtal med foreldrene om å ha kontroll på hjemmefester
- «Portforbud» for 13-16 åringer, vinter kl 22 / sommer kl 24
- Økte statlige tilskudd til organiserte fritidsaktiviteter
- Tilskudd til lavinntektsfamilier til deltakelse i organiserte aktiviteter.

Dette ga resultater

Island 1998 - 2013: Prosentandel 15 - 16-åringer som 1) hadde vært fulle; 2) hadde prøvd cannabis

«Å teste ut rus ,er en naturlig del av ungdomstiden. Men hvordan hindrer vi at det går for langt?»

Anniken Sandvik, IFinnmark 23.2.19

«... vi ikke kan forebygge komplekse problemer ved å gjøre én ting, én gang, på ett sted og på én måte.» (Iversen, 2013)